

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Eusebiu Tu Pamphilu Ekklesiastikē Istoría

Eusebius <Caesariensis>

Mogvntiae, 1672

X. Quomodo Herodes, qui & Agrippa est, Apostolos persecutus, divinam
statim ultionem est expertus.

urn:nbn:de:hbz:466:1-14478

εἰσαγαγὼν αὐτὸν εἰς δικαστήριον, μαρτυρή-
 σαίσα αὐτὸν ἰδῶν, κινήσει ἁπολόγησεν εἶναι
 καὶ αὐτὸς ἑαυτὸν χειριστὸν. σωμαπήχθησαν
 οὖν ἀμφὼ φησὶ. καὶ καλὰ τὴν ὁδὸν ἤξιώσεν
 ἀφ᾽ ἑθνήτων ἀπὸ Ἰσραὴλ τῶν Γαλιλαίων. ὃ ὄλιγον
 σκεψάμενος, εἰρήνη σοὶ εἶπε, καὶ καλεφίλησεν
 αὐτὸν. καὶ ἔτιως ἀμφοτέρω ὁμοῦ ἐναρτά-
 μῆθησαν. τὸν καὶ οὗτος ὃς, ὡς φησὶν ἡ θεία
 γραφή, ἰδὼν Ἡρώδης ἑπὶ τῶν Γαλιλαίων ἀ-
 ναρτῆσαι ὅτι δὴ πρὸς ἡδονῆς εἰπὸν πρὸς αὐτὸν
 Ἰσραηλῆσι, ἑπὶ τῶν Πέτρον δεσμοῖς τε αὐ-
 τὸν ᾤρα δὲ ὅσον ἔπω κτὸν καὶ αὐτὸν φόνον
 ἐνήργησεν αὐτὸν, εἰ μὴ διὰ θείας ἐπιφανείας
 ἐπιβίαντος αὐτὸν ἰσχυρῶς ἀγγελοῦ, ᾧ δόξως
 τῷ εἰργασίᾳ ἀπαλλαγῆς, ἐπὶ τῷ ἔκφυγ-
 ματος ἀφ᾽ ἑθνήτων διακονίαν. καὶ τὰ μὲν κατὰ
 Πέτρον, ἔτιως εἶχεν οἰκονομίας.

A confitentem, commotum viri constan-
 tia, se quoque Christianum esse affir-
 maffe. Ambo igitur, inquit, simul ad
 supplicium ducti sunt. Cumque inter
 eundem rogasset Jacobum comes ut
 sibi veniam daret, paulisper moratus
 Jacobus: Pax tibi, inquit, statimque
 illum osculatus est. Ita simul ambo ca-
 pite truncati interiēre. Tunc etiam,
 ut divina tradit Scriptura, Herodes
 cum Jacobi cadem gratissimam esse
 Judæis videret, Petrum quoque adortus
 est, quem in vincula conjectum
 capitali supplicio jam jam addicturus
 erat, nisi Petrus divina virtute, An-
 geli scilicet noctu apparentis auxilio,
 præter omnium spem vinculis libera-
 tus, ad prædicationis ministerium di-
 missus fuisset. Et hæc quidem Petro
 cælesti quadam providentia contige-
 runt.

Act. 12.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ι΄.

ὡς ἀρχιεπίσκοπος Ἡρώδης Ἀποστόλων διώξει, τῆς θείας
 ἀποστολικῆς δυνάμεως.

ΤΑ δὲ γε τῆς κατὰ τῶν Ἀποστόλων ἐγχει-
 ρήσεως τῆ βασιλείως, ὁμοῦ ἀναβολῆς
 εἶχετο ἀλλὰ γένοι αὐτὸν ὁ τῆ θείας δίκης ἡ-
 μωρὸς διάκονος μετῆς, παρατίκα μὲ τῶν
 τῶν Ἀποστόλων ἐπιβίαν, ὡς καὶ ἡ τῶν πρὸς
 ἑξῶν ἰσχυρῶς γραφή, ὁμοῦσαν αὐτὸν ἐπὶ τῶν
 Καισάρειαν, ἐν ἐπισημῶ δ' ἐνταυθα ἑορτῆς
 ἡμέρα λαμπρῶς καὶ βασιλικῆ κοσμοσάμνον
 ἐδῆθη, ὑψηλὸν τε πρὸς βῆμα δὲ δημογορή-
 σαντα. ἔ γ' ἴδμεν παντὸς ἐπιδημησαντος
 ἐπὶ τῆ δημογορίᾳ, ὡς ἐπὶ φωνῆ Θεοῦ καὶ ὁμοῦ
 ἀνθρώπων, ᾧ δὲ πρὸς τὸ λόγιον παλάξαι αὐ-
 τὸν ἀγγελοῦ Κυρίου ἰσχυρῶς, ἡρώδην τε σκλη-
 κόρως ἐκλύσει. Θαυμάσαι δ' ἄξιον τῆς
 πρὸς τῶν θείων γραφῶν καὶ ἐν τῶν δὲ τῶν ᾧ δὲ
 δόξως συμφωνίας, τὴν ἑπισημῶ ἰστορίαν κατὰ
 ἣν ἐπιμαρτυρῶν τῆ ἀληθείᾳ δὴ ἴσως ἐστὶν ἐν τό-
 μῳ τῆς ἀρχαιολογίας ἐνεκαυδεκάτω, ἐν-
 θα αὐτοῖς γεράμασιν ᾧ δὲ πρὸς τὸ θαῦμα
 διηγείται. τῆ δὲ ἐπὶ αὐτῶ βασιλευσῶν τῆς
 ὁμοῦ Ἰσραηλίας πεπλήρωτο καὶ παρῆν εἰς
 πόλιν Καισάρειαν, ἡ τοπικότερον στρατων
 πύργος ἐκαλεῖτο. συνετέλει δ' ἐνταυθα θεω-
 ρίας εἰς τῶν Καισάρων πύργον, ὑπὲρ τῆς ἐκεί-
 νης ἑορτῆς ἵνα ταύτην ἐπιστάμενος.
 καὶ παρ' αὐτὴν ἡρώδης τῶν κατὰ τὴν ἐπαρ-
 χίαν ἐν τέλει καὶ πρὸς ἐξουσίαν εἰς ἀξίαν

CAPIT X.

Quomodo Herodes qui et Agrippa dictus est,
 Apostolos persecutus divinam statim ultio-
 nem est expertus.

R EGIS verò ob commotam adver-
 sus Apostolos persecutionem
 haudquaquam diu dilata vindicta est:
 sed continuo divinæ justitiæ minister
 Angelus ab eo poenas expetit. Cum
 enim statim post commissum in Apo-
 stolos facinus, ut traditur in Actibus
 Apostolorum, Caesaream profectus es-
 set, ibique die festo candida ac regia ve-
 ste indutus, populum è tribunali allo-
 queretur, omnique ei multitudo accla-
 maret, non hominis vocem esse quam
 audirent, sed Dei: repente illum ab
 Angelo Dei percussum esse sacræ literæ
 testantur, & à vermibus consumptum
 interiisse. Ceterum mirari subit Jose-
 phi historiam, quippe quæ in hujus mi-
 raculi narratione cum divina Scriptu-
 ra planè consentiat. In ea enim veri-
 tatem testimonio suo ac suffragio per-
 spicue comprobatur, cum rem gestam
 in nono decimo Antiquitatum libro
 exponit his verbis: Tertius, inquit,
 jam annus effluerat, ex quo totius
 Judææ Regno potiebatur, cum ur-
 bem Caesaream ingressus est, quæ antea
 Stratonis turris vocabatur. Ibi in ho-
 norem Cæsaris spectacula exhibuit,
 pro illius salute hos festos dies institu-
 tos fuisse intelligens. Ad quam festi-
 vitatem frequens numerus eorum qui
 honore inter suos ac dignitate polle-

Huc refer
 Nieph.
 l. 2. c. 13.

bant, ex tota Provincia confluerat. Igitur secundo spectaculorum die, veste indutus tota ex argento admirabili opere contexta, processit in theatrum primo diluculo. Ubi Solis orientis radiis illustrata vestis mirum in modum resplenduit, & spectantium oculis admirationem simul ac terrorem incussit. Mox adulatores perniciosis vocibus alius aliter ei acclamare Deum appellantes, & ut sibi propitius esset rogantes. Haec tenus, agebant, te velut hominem reveriti, nunc demum humana forte maiorem fatemur. At Rex neque illos objurgavit, neque impiam eorum adulationem repudiavit. Et paulo post oculis in altum sublatis superstantem capiti suo Angelum vidit, eumque exitii sui nuntium protinus esse intellexit, qui antea felicitatis nuntius fuerat. Hinc maestitia animo ejus penitus infedit. Accesserunt deinde ventris dolores statim à principio vehementissimi. Conversus itaque ad amicos oculis: Ecce, inquit, Deus ego vester cogor nunc è vita discedere, fati necessitate voces illas quas de me modò jaëtabatis, falsitatis & mendacii protinus coarguente; & qui immortalis appellabar à vobis, jam raptor ad mortem. Sed ferenda est fati conditio, quandoquidem sic vobis visum est. Neque enim malè & abjectè viximus, sed in eo splendore quem homines fortunatissimum existimant. Haec cum diceret, augescente interim vi doloris torquebatur. Ocius ergò in palatium delatus cum esset, rumor continuò per urbem sparsus est, Regem in maximo vitæ discrimine versari. Statimque plebs omnis cum uxoribus & liberis, stratis ciliciis more patrio sedens deum pro salute Regis obsecravit. Tota urbs ejulatu ac lamentis personabat. Rex verò in excelso quodam solario decumbens, cum eos humi prostratos ex alto prospiceret, ne ipse quidem temperare potuit à lacrymis. Tandem continuus per quinque dies ventris doloribus confectus vitam finiit, annum agens ætatis quartum & quinquagesimum, regni vero septimum. Nam primò quidem sub Cajo Cæsare quatuor annis regnaverat, Philippi tetrarchia potius per triennium. Indè anno quarto Herodis quoque tetrarchiam regendam accepit. Postea verò principatu Claudii Augusti tres ultimos regni sui exegit annos.

A πῆθος δ' αὐτῆρα ἢ τῆς θραυσιῶν ἡμέρας, σολὴν ἐνδυσάμενος ἕξ δεξιῶν πεποιμημένῳ πᾶσαν, ὡς θαυμασιὸν ὑφ' αὐτῶν εἶναι, παρηλθεν εἰς τὸ θέατρον δεχομένης ἡμέρας. ἐνθα ταῖς πρώταις τῆς ἡλιακῶν ἀκτῶν ἐπιβολαῖς ὁ ἀρβυρὸς καὶ αὐτὰ εἰς, θαυμασιῶς ἀπέστρεψε, μαρμαίρων ἢ φοβερόν καὶ τοῖς εἰς αὐτὸν ἀτειλῆσαι φεικῶδες. ἐνθὺς ἢ οἱ κόλακες τὰς εἰς ἑκείνῳ πρὸς ἀγαθὴ ἀλλ' ἄλλοθεν φωνὰς ἀνεβόων, Θεὸν προσσαγορεύοντες, ἐμνήσθη τε εἰς ἐπιλήγοντες εἰς κ' μίχρη νῦν ὡς ἀνθρώπον ἐφοβήθη. Βρῆν, ἀλλὰ γε τοῦτέθεν κρείττονα σε θνητῆς φύσεως ὁμολογῶμεν. οὐκ ἐπέπληξε τῶ τοῖς ὀ βασιλεὺς, εἰδὲ τῶν κολακείαν ἀσεβῶσαν ἀπεπέφρατο ἀνακύντας ἢ μετόλιον, τῆς ἑαυτῆ κεφαλῆς ὑπέκαθεζόμενον εἶδεν ἀγγελον τῆτον ἐνθὺς ἐνόησε κακῶν εἶναι αἴτιον, τὸν κ' ποτὲ τῆς ἀγαθῶν χροόμενον καὶ διακείμενον ἔσχεν ὁδύνῳ. ἀπρόον δ' αὐτῶ τ' κοιλίας προσέφυσεν ἀλήθεια, μὲν σφοδρότης δὲ ξέσασον ἀναθραυσιῶν οὖν πρὸς τὰς φίλους, ὁ Θεὸς ὑμῖν ἐγὼ, φήσω, ἢ δὴ κατὰ σέθεν ἐπιπέπλομα τὸν βίον, πρὸς ἀρετῆς τῆς εἰμαρμένης, ἰδὲ ἀξί μου καὶ ἐννοεῖσθε φωνὰς ἐλεγχεσθῆς ὁ κληθεὶς ἀθάνατος ὑφ' ὑμῶν, ἢ δὴ θανέσθαι ἀπαγομαι. δεκτέον ἢ τῶν πεπρωμένων, ἢ Θεὸς βεβέβληται καὶ γὰρ βεβέβηκαμεν εἰς ἀμὴ φάιλως, ἀλλ' ἐπὶ τῆς μακαριζομένης λαμπερότητος. ταῦτα ἢ λέγων ἐπιλάσει τῆς ὁδῶν κατεπονείτο. μὲν σπασθῆς οὖν εἰς τὸ βασιλεῖον ἐκομίσθη καὶ διήλθε λόβος εἰς πάντας, ὡς ἔχοι ἔτεθῆναι πάντας μετ' ὀλιγον. ἢ πῆθος δ' αὐτῆκα σὺν γυναιξὶ καὶ πασὶν ἐπὶ σάκκον καθεδεῖσα τῶ πατρῷ νόμῳ, τὸν Θεὸν ἐκέλευον ὑπὲρ τῆ βασιλείας οἰμωγῆς τε πάντ' ἢ ἀνάπλω καὶ θρήνων. ἐν ὑψηλῶ δ' ὀ βασιλεὺς δωματῶν κατὰ κείμενος, καὶ κάτω βλέπων αὐτὰς πηνεῖς προσπίπτουσας, ἀδάκρυτος εἶς αὐτὸς ἔμμεν. σιωπῶν δ' ἐφ' ἡμέρας πέντε τῶ τῆς γαστρῆς ἀληθῶς διεβασθῆς, τὸν βίον κατέσχευεν, δὲ τῆς γαστρῆς ἀγων πεντηκοστὸν ἔτος καὶ τέτατον, τῆς ἢ βασιλείας ἑβδόμον τέσσαρας μὲν οὖν ἐπὶ Γαίῃ Κίσαρος ἐβασίλευσεν ὁ αὐτῶς, τῆς Φιλίππου μὲν τετραρχίας εἰς περὶ αὐτῶν ἀξίας, τῶ τῆς αἰσῶ δὲ καὶ τῶν Ἡρώδου προσεληθῶς κείνους δ' ἐπιλαβῶν

λαβὼν τῆς Κλαυδίας Καίσαρος ἀποκρᾶτο-
 είας, ταῦτα τὸν Γωσήπον κτ' τῶν ἄλλων ταῖς
 θείαις συναληθεύοντα γραφαῖς δημομα-
 ζω. εἰ δ' περὶ τὴν τῆ βασιλείας προσηγορίαν
 δόξειε ἰσὶ διαφανεῖν, ἀλλ' ὄγε χρόνον καὶ ἡ
 πρᾶξις τὸν αὐτὸν ὄλη δέικνυσιν ἦτοι κατὰ π
 σφάλμα γραφικὸν ἐνηλλαμένε τῶ ὀνόμα-
 τος, ἢ καὶ διωνυμίας φερεῖ αὐτὸν, οἷα καὶ φερεῖ
 πολλὰς γενημένης.

A Hæc Josephus : in quibus perinde ac in
 ceteris, fidem illius magnopere admī-
 ror, qui cum sacris literis in veritate
 narranda adeo consentiat. Quod si in
 Regis nomine discrepare quibusdam
 videtur, temporis tamen ratio & res
 ipsa eundem esse confirmat : adeo ut
 vel nomen vitio Scripturæ depravatum
 esse oporteat, vel certè Regem hunc
 duplici nomine appellatum fuisse, quod
 & pluribus aliis contigit.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΑ΄.

Περὶ Θεοῦ τῆ γένεσις, καὶ τῶν σὺν αὐτῷ.

ΕΠεί δ' ἄλλοι ὁ Λεκάς ἐν ταῖς πρᾶξεσιν
 εἰσάγει τὸν Γαμαλιήλ ἐν τῇ φερεῖ τῶν
 Ἀποστόλων σέβει λέγοντα, ὡς ἀρα κτ' τὸν δη-
 λέμνον χρόνον ἀνέστη Θεοῦδᾶς, λέγων ἐαυ-
 τὸν εἶναι ἰσὶ. ὅς καταλύθη, καὶ πάντες ὅσοι
 ἐπέθοντο αὐτῷ διελύθησαν. Φέρε καὶ τὴν περὶ
 τῆς Θεοῦδᾶς ἱστορίαν γραφὴν. ἰστορεῖ
 τοῖν αὐτῶν κτ' τὸν χρόνον δεδηλωμένον αὐτῷ
 λόγον, αὐτὰ δὲ ταῦτα κατὰ λέξιν. Φάσκει δ'
 τῆς Ἰουδαίας ἐπιτροπεύοντι, γόνος τῆς ἀνῆς
 Θεοῦδᾶς γένος, πείθει τὸν πλείστον ὄχλον,
 ἀναλαβόντα τὰς κήσεις, ἐπειδὴ πρὸς τὸν Ἰου-
 δαῖνον ποταμὸν αὐτῷ. προφήτης γ' ἐλεγεῖν εἶ-
 ναί, καὶ προελάματι τὸν ποταμὸν χίσις, διο-
 δον ἐφη παρέξεν αὐτοῖς ῥαδίαν, καὶ ταῦτα λέ-
 γων, πολλὰς ἠπάτησεν. ἐμὴν εἰσεν αὐτῶς τ'
 ἀφροσύνης ὀνομαζομένη φάσκει, ἀλλ' ὄξετε μ-
 ψεν ἰδὼν ἰσὶ αὐτῶν ἐπ' αὐτῶς. ἦ τις ἴσπερ ἔ-
 σα ἀπροδοκίως αὐτοῖς. πολλὰς μὲν ἀνεί-
 λε. πολλὰς δ' ἠὲ ζῶντας ἔλαβεν. αὐτὸν τελοῦν Θεο-
 δᾶν ζωήσαντες, δημομένους αὐτῷ τῷ κε-
 φαλίῳ, καὶ κομίζουσιν εἰς Ἰερουσόλυμα. τῶ τοῖς
 ἐξῆς καὶ τῶ κτ' Κλαυδίου γρομένε λιμῆ, μνη-
 μονεῖται ὡδὲ πως.

CAPUT XI.

De Theuda præstigiatore eiusque sociis.

B SED quoniam Lucas præterea in
 S Actibus Apostolorum Gamalielē
 quemdam cum in Concilio Judæorum
 de Apostolis deliberatio fieret, loquen-
 tem inducit de Theuda quodam qui
 hæc temporibus extitit, & qui cum de
 seipso magna prædicaret, tandem ex-
 tinctus est, omnesque qui ei fidem ha-
 buerant, dissipati sunt : agendum de hoc
 ipso Josephi quoque testimonium pro-
 feramus. Hic igitur in libro superius
 memorato sic loquitur. Fado, inquit,
 Judæam procurante, præstigiator qui-
 dam nomine Theudas, collecta ingenti
 hominum multitudine, persuasit il-
 lis ut asportatis opibus ducem se ad Jor-
 danem usque fluvium sequerentur.
 Quippè se Prophetam esse ajebat, di-
 remptisque imperio suo aquis fluminis,
 facilem se transitum ipsis præstiturum.
 Hujusmodi sermonibus plurimos de-
 cepit. Sed Fadus vesaniam illorum bre-
 vi compressit, immisis adversus eos
 equitum turmis, qui ex improviso illos
 adorti, partim occiderunt, partim vi-
 vos comprehenderunt. Ipse etiam
 D Theudas ab iisdem captus est, cujus
 caput præcisum Hierosolyma retule-
 runt. Post hæc idem Scriptor famis il-
 lius quæ imperante Claudio contigit,
 mentionem facit his verbis.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΒ΄.

Περὶ Ἑλένης τῆς τῶν Ὁστρούνων βασιλίδος.

ΕΠι τῶ τοῖς γε καὶ τὸν μέγαν λιμῶν κτ' τὴν Ἰου-
 δαίαν συναβήχρησας καθ' ὃν καὶ ἡ βασι-
 λισσα Ἑλένη πολλῶν χρημάτων ἀνησαμένη
 οἶτον δὸ τῆς Αἰγύπτου, δένει με τοῖς δημορου-
 μένοις. σύμφωνα δ' ἂν δέροις καὶ ταῦτα τῇ

CAPUT XII.

De Helena Osdroenorum Regina.

P ER idem tempus, inquit, gravissima
 fames universam Judæam afflixit.
 quo quidem tempore Helena Regina
 frumentum quod grandi pecunia ex
 Aegypto coemerat, egenis distribuit.
 Quæ omninò consentiunt cum iis quæ
 G